

UNIVERSITATEA PEDAGOGICĂ DE STAT „ION CREANGĂ” DIN CHIȘINĂU

Cu titlu de manuscris

CZU: 159.923:37.015(043.2)

ALIONA GUȚUL

**INTELIGENȚA SOCIALĂ ȘI DEZVOLTAREA CONȘTIINȚEI
SUCCESULUI LA VÂRSTA ȘCOLARĂ MICĂ**

511.03 – PSIHOLOGIE SOCIALĂ

Rezumatul tezei de doctor în psihologie

CHIȘINĂU, 2025

Teza a fost elaborată în cadrul Catedrei Psihologie și Științe ale Educației, Universitatea Liberă Internațională din Moldova

Conducător științific:

GONȚA Victoria, doctor în psihologie, conferențiar universitar, UPSC.

Componența consiliului științific specializat:

GLAVAN Aurelia, *președinte*, doctor habilitat în psihologie, profesor universitar, UPSC

CERLAT Raisa, *secretar științific*, doctor în psihologie, conferențiar universitar, USM

ANȚÎBOR Ludmila, doctor habilitat în psihologie, conferențiar universitar, USM

SANDULEAC Sergiu, doctor în psihologie, conferențiar universitar, UPSC

RUSNAC Svetlana, doctor în psihologie, conferențiar universitar, ULIM

Referenți oficiali:

ȘLEAHTIȚCHI Mihail, doctor habilitat în psihologie, profesor universitar, USM

CUCER Angela, doctor în psihologie, conferențiar cercetător, UPSC

Susținerea va avea loc la data de 25.02.2025, la ora 13:00, în ședința Consiliului științific specializat D 511.03-24-58 din cadrul Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău, pe adresa: Chișinău, str. Ion Creangă, 1, blocul 2, sala Senatului.

Teza de doctor și rezumatul pot fi consultate la Biblioteca Științifică a Universității Pedagogice de Stat „Ion Creangă” din Chișinău și pe pagina web a ANACEC www.anacec.md.

Rezumatul a fost expediat la 25 ianuarie 2025

Secretar științific al Consiliului științific specializat:

CERLAT Raisa, doctor în psihologie, conferențiar universitar

Conducător științific:

GONȚA Victoria, doctor în psihologie, conferențiar universitar

Autor:

GUȚUL Aliona

Three handwritten signatures in blue ink, each on a horizontal line. The first signature is at the top, the second in the middle, and the third at the bottom.

CUPRINS

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII	4
CONȚINUTUL TEZEI	7
CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI	21
REFERINȚE BIBLIOGRAFICE	24
LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI LA TEMA TEZEI	26
ADNOTARE	28
АННОТАЦИЯ	29
ANNOTATION	30

LISTA ABREVIERILOR

- AA- Autoaprecierea
- ACE- Abilități de comunicare eficientă
- CC- Componenta comportamentală a inteligenței sociale
- CCg- Componenta cognitivă a inteligenței sociale
- CCF-Cunoștințe despre comportament în familie
- CM- Componenta morală a inteligenței sociale
- CCP- Cunoștințe despre comportament în public
- CCȘ -Cunoștințe despre comportament la școală
- CS- Conștiința succesului
- GC - grup de control
- GE - grup experimental
- IS- Inteligența socială
- IPCCIS- ȘM-Inventarul performanțelor cognitive și comportamentale ale inteligenței sociale la școlarii mici
- ÎnS- Încrederea în sine
- RE- Recunoașterea emoțiilor
- RSP- Rezolvări în situații dificile potrivite
- RSN- Rezolvări în situații dificile nepotrivite
- SS- Stima de sine
- SȘ- Succesul școlar

REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța temei abordate. Ritmul accelerat al vieții sociale impune adaptabilitate și abilitate de a gestiona eficient interacțiunile în contexte diverse. Inteligența socială, ca dimensiune cognitivă a competențelor de comunicare, asigură o evaluare corectă a situațiilor sociale, facilitând astfel relațiile interpersonale eficiente și construirea unui parcurs de succes. Problema dezvoltării inteligenței sociale la vârsta școlară mică și evaluarea impactului acesteia asupra formării conștiinței succesului elevului reprezintă un subiect de interes crescut în rândul cercetărilor contemporane.

Angajamentul față de implementarea noilor tehnologii educaționale, cu accent pe cultivarea conceptului de succes, este stipulat în Concepția dezvoltării învățământului în Republica Moldova, este încorporat în Legea privind drepturile copilului (Cap. I, art. 2) [20] și în Programul de dezvoltare a educației incluzive în Republica Moldova pentru anii 2024-2027, aprobat prin Hotărârea nr. 523 din 2023 [28] și susținut în Codul Educației Republicii Moldova (art. 5 (e), art. 8 (f) din 01.09.2023) [8]. Strategia „Educația 2030” evidențiază importanța educației socio-emoționale și a dezvoltării abilităților de viață pentru succesul academic și personal, subliniind necesitatea adaptării psihosociale continue a copiilor în școli. O provocare majoră în acest sens este prezentată de lipsa unor politici clare în domeniul educației extrașcolare, care să fie relevante și coerente cu educația formală a elevilor; absența unui concept actualizat de management al educației nonformale; nivel insuficient de interacțiune între diferite sectoare care coordonează instituțiile de educație nonformală; precum și nivelul scăzut de profesionalizare a cadrelor didactice din acest sistem. Ca urmare, se conturează un sistem de educație nonformală neconsolidat și puțin receptiv la nevoile, interesele și opțiunile unui număr mare de elevi; ceea ce periclitizează procesul de dezvoltare a personalității acestora și afectează calitatea generală a sistemului de educație, cu implicații asupra dezvoltării succesului social și academic [35].

Astfel, studiul dezvoltării inteligenței sociale la vârsta școlară mică este de o importanță majoră pentru sprijinirea adaptării eficiente a copiilor la cerințele societății contemporane. Crearea unui mediu educațional favorabil, care să promoveze empatia, comunicarea eficientă și gestionarea conflictelor, contribuie la formarea unor personalități flexibile, capabile să răspundă provocărilor unei lumi în continuă schimbare. În acest context, cercetarea de față își propune să răspundă acestor nevoi, contribuind la îmbunătățirea proceselor educaționale și la sprijinirea dezvoltării personale și sociale a copiilor.

Prezentarea temei de cercetare la nivel internațional, național, local și interdisciplinar, precum și rezultatele cercetărilor anterioare. Dezvoltarea inteligenței sociale și relația acesteia cu succesul academic și social la elevii de vârsta școlară mică a fost întotdeauna un subiect de interes pentru cercetători, fiind explorată în numeroase studii din domeniile psihologiei, pedagogiei și psihosociologiei. Un rol important în domeniul definirii și cercetării inteligenței sociale le revine savanților la nivel internațional: E.L. Thorndike [36, p. 227-228], F. Vernon [37, p. 42-57], D. Wechsler [39], J.P. Guilford [16, p. 215-230], M. O’Sullivan [21], B.B. Rothenberg [33, p. 335-350], H. Borke, [4, p. 263–269] și alții; la nivel regional și local: Ilie (Petrescu) M [17, p. 8-12], A. Bolboceanu [3, p. 20], I. Platon [27, p. 361-366] și alții. Legătura dintre inteligența socială și competențele sociale pe plan internațional a fost cercetată de G.W.

Ladd [19, p. 45-49], J.G. Parker & S.P. Asher [23, p. 357–389], S.L. Ramey & C.T. Ramey [30, p. 293–295] și alții; alături de cercetătorii români și moldoveni precum: V. Robu [31, p. 201], L. Pavlenco [24, p. 13-23], I. Racu [29, p. 38-46] și alții. Cercetătorii din spațiu post-sovietic, printre care se enumeră: В.Н. Куницына [45, p. 314], А.И. Савенков și Д.В. Ушаков [46, p. 94-101, 47, p. 11-28], И.Ю. Кулагина [44, p. 182-188], Л.С. Выготский [43], Н.А. Батулин [40, p. 4-7] au evidențiat o serie de figuri importante în acest domeniu vorbind despre abilități precum empatia, conștientizarea socială, și abilitatea de a naviga în mod eficient și etic în diverse contexte sociale.

În domeniul studiului raportului dintre inteligența socială, reușita școlară și conștiința succesului menționăm următorii cercetători din occident: A. Bandura [2], C. Dweck [12] și alții; din spațiul regional și local: V. Gonța [14, p. 38-41, 46], I. Racu [29, p. 38-46], A. Cucer [9, p. 36-42], O. Paladi [22, p. 465-470], I. Cerghit [7], și alții.

Descrierea situației în domeniul cercetat și formularea problemei științifice.

Dezvoltarea inteligenței sociale la vârsta școlară mică este importantă, deoarece este o perioadă în care competențele sociale și capacitatea de a interacționa eficient cu alții se dezvoltă mai intensiv. În contextul cercetărilor internaționale, inteligența socială a fost examinată larg și extensiv, însă în Republica Moldova, studiile sunt mai limitate, concentrându-se adesea pe adolescenți și neglijând perioada școlară mică. Abordarea acestui aspect în contextul specific al Republicii Moldova este esențială pentru a înțelege modul în care competențele fundamentale pot fi cultivate și dezvoltate la vârsta școlarității mici, contribuind astfel la o conștientizare sporită a succesului și la o dezvoltare armonioasă a elevilor la această vârstă. Această situație justifică formularea **problemei de cercetare**, care poate fi explorată prin următoarea întrebare: „*Cum influențează dezvoltarea inteligenței sociale la vârsta școlară mică conștiința succesului și ce impact poate avea un program psihologic realizat în optimizarea acestor procese?*”

Scopul cercetării constă în evaluarea dezvoltării inteligenței sociale, prin analiza componentelor acesteia, precum și impactului asupra conștiinței succesului la elevii de vârstă școlară mică și elaborarea unui Program de intervenție psihologică, care va contribui la conștientizarea succesului la vârsta școlară mică prin dezvoltarea inteligenței sociale.

Pornind de la problema și scopul cercetării, au fost stabilite următoarele **obiective ale cercetării**: 1) analiza teoriilor existente din domeniul literaturii de specialitate în vederea conceptualizării inteligenței sociale la elevii de vârstă școlară mică; 2) determinarea nivelului de dezvoltare al inteligenței sociale la elevii de vârstă școlară mică; 3) identificarea componentelor inteligenței sociale la elevii de vârstă școlară mică; 4) analiza impactului inteligenței sociale asupra conștiinței succesului la elevii din perioada miciei școlarității; 5) elaborarea, implementarea și evaluarea eficienței programului de dezvoltare a inteligenței sociale la elevii de vârstă școlară mică.

Luând în considerare scopul cercetării, am formulat **ipoteza generală de cercetare**: presupunem că există o relație de asociere directă între nivelul de dezvoltare al inteligenței sociale și conștiința succesului la elevii de vârstă școlară mică. Inteligența socială la elevii de vârstă școlară mică poate fi dezvoltată prin intervenții psihologice special organizate.

Sinteza metodologiei de cercetare și justificarea metodelor de cercetare.

Constituirea și justificarea metodelor de cercetare se bazează pe scopul, ipoteza și

obiectivele cercetării fiind compusă din: **metode teoretice** (cercetare bibliografică și documentare științifică, analiza și sinteza, metoda ipotetico-deductivă pentru interpretarea cantitativă și calitativă a rezultatelor cercetării; metoda observației), **metode empirice** (Inventarul performanțelor cognitive și comportamentale ale inteligenței sociale la vârsta școlară mică, testul „Scărița” pentru măsurarea nivelului autoaprecierii, RSES- scala Rosenberg, adaptată pentru vârsta școlară mică pentru măsurarea stimei de sine, scala încrederii în sine [32]), **metode matematico-statistice** pentru validarea ipotezei cercetării (Programul SPSS-27): *descriptive* pentru stabilirea cotelor procentuale și mediilor și a valorilor medii, *inferențiale* (coeficientul de corelație Pearson, testul T-student pentru două eșantioane perechi, analiza de varianță ANOVA, Bonferroni, Kruskal-Wallis χ^2 , U Mann Whitney pentru eșantioane independente, testul Wilcoxon pentru compararea valorilor distribuțiilor obținute în urma măsurării inițiale și finale, Alfa-Cronbach pentru evaluarea consistenței interne).

Noutatea și originalitatea științifică a cercetării constă în faptul că, pentru prima dată în Republica Moldova, au fost investigate experimental și descrise empiric conceptele de IS și CS la elevii de vârstă școlară mică, a fost construit și validat un instrument specific IPCCIS-ȘM) destinat măsurării inteligenței sociale, identificării și evidențierii componentelor de bază a acesteia și, de

asemenea, a fost conceput și implementat un *Program de intervenție psihologică*, care a demonstrat un impact semnificativ asupra dezvoltării inteligenței sociale și a conștiinței succesului la elevii de vârstă școlară mică.

Semnificația teoretică a cercetării rezidă în cercetarea conceptului de inteligență socială; corelația dintre componentele acestei; relația dintre inteligența socială și conștiința succesului; studiile psihologice, dar și interdisciplinare, axate pe conceptul dezvoltării inteligenței sociale la vârsta școlară mică; prezentarea unui model original al conceptului de conștiință a succesului la elevii de vârstă școlară mică; definirea noțiunilor *inteligența socială* și *conștiința succesului* într-o abordare nouă.

Valoarea aplicativă a cercetării oferă posibilitatea utilizării rezultatelor obținute pentru elaborarea politicilor sociale privind dezvoltarea inteligenței sociale la copiii de vârstă școlară mică. Acestea oferă material practic pentru cursuri, seminare și dezbateri despre dezvoltarea socială a școlărilor mici, fiind utile atât studenților, cât și specialiștilor din domeniu. Programul de intervenție psihologică poate constitui baza pentru dezvoltarea altor programe similare și reprezintă un sprijin valoros pentru cadre didactice, psihologi, părinți și toți cei preocupați de activitatea educațională în cadrul instituțiilor preuniversitare de învățământ.

Aprobarea și implementarea rezultatelor. Rezultatele obținute au fost discutate și aprobate în cadrul ședințelor Catedrei de Psihologie și Științele ale Educației, ULIM, precum și în cadrul conferințelor naționale și internaționale. Programul de intervenție psihologică pentru dezvoltare a inteligenței sociale a fost implementat în activitatea psihologică și didactică din sistemul de învățământ preuniversitar din Republica Moldova. De asemenea, prin acest Program, a fost inițiată și condusă inițiativa axată pe reziliență și incluziune socială, care a reușit să sprijine peste o mie de copii refugiați din Ucraina, fiind aprobat de organizația internațională GLOBAL TEAM UP din Olanda.

Publicațiile științifice la tema tezei. Concluziile investigațiilor teoretice și rezultatele cercetărilor aplicative au fost publicate în 10 lucrări științifice, dintre care 3 articole publicate în reviste acreditate.

Volumul și structura tezei. Teza constă din rezumate (în limbile română, rusă și engleză), introducere, trei capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie (210 de titluri), 13 anexe. Textul conține 56 de tabele și 36 de figuri. Textul principal al tezei cuprinde 141 de pagini.

Cuvinte-cheie: inteligență socială, conștiința succesului, vârsta școlară mică, reușita școlară, succesul școlar.

CONȚINUTUL TEZEI

În **Introducere** se conține argumentarea actualității, importanța temei de cercetare, sunt formulate scopul, obiectivele, problema științifică de cercetare, este elucidată valoarea teoretică și practică a rezultatelor obținute, sunt indicate modalitățile de aprobare a rezultatelor științifice obținute și sumarul compartimentelor tezei.

În **Capitolul 1, Fundamentarea teoretică a studiului inteligenței sociale și a conștiinței succesului la vârsta școlară mică** este descris istoricul dezvoltării conceptului de inteligență socială prin prezentarea modelelor studiului noțiunii într-o sistemă de periodizare (etape): „*Apariția noțiunii de "inteligență socială" (1920-1924)* [38, p. 227-228]; „*Psihometrica" (1925–1938)* [20, p. 45-49]; „*Sensibilitate socială" (sf. anilor 30 – 1965)* [39]; „*Inteligența socială" (1965–1969)* [21]; „*Inteligența Socială Creativă" (1969)* [16, p.216-230]; „*Controlul comportamentului persoanei în interacțiune socială" (1973)* [24, p.357-389]; „*Inteligența socială în contextul social al dezvoltării individului" (1979)* [41, p. 35–63]; „*Inteligența socială: interpersonală și intrapersonală" (1983)* [49, p. 148–150]; „*Inteligența socială ca o abilitate socială specială" (1984)*; „*Abordarea Socio-Intelectuală a Personalității" (1987-1989)*; „*Reprezentări implicite ca baza a inteligenței sociale" (1993)*; „*Componentele inteligenței sociale" (1995)* [45]; „*Inteligența socială adaptivă" (1997)* [15, p. 131–150].; „*Teoria structural-dinamică a inteligenței sociale" (2004)* [47]; „*Cunoștințe sociale cristalizate" (2005)* [46, p.7-15].; *Modelul SPACE* [1]. Modelele inteligenței sociale prezentate sunt bazate pe diferite fundamente teoretice. Astfel, conținutul ontologic al inteligenței sociale este dezvăluit în principal prin trei concepte: „*abilitate" (cognitivă sau socială)*, „*trăsături de personalitate*" și „*competență*". În analiza frecvenței conceptelor utilizate pentru descrierea inteligenței sociale, predomină *cunoștințele sociale, gestionarea comportamentului și abilitatea de a se înțelege cu ceilalți. Urmează abilitățile de comportament social, trăsăturile personale și percepția socială.* De asemenea, se evidențiază *competențele și anumite caracteristici ale personalității, precum receptivitatea la experiențe noi, libertatea față de complexe, activitatea și rezistența.*

În domeniul de specialitate, am identificat păreri care ar face o distincție între două concepte: inteligența socială și competența socială. O serie de autori (M. Argyle, B. Hamond, R. Haccou, M. Thorissen, S.L Odom, M. Vârlan) compară inteligența socială cu competența socială prin capacitatea de a adopta un comportament adecvat în vederea realizării obiectivelor sociale dorite [Apud 24, p. 26]. Conceptul de competență socială se suprapune cu ideea de inteligență socială prin influențarea acesteia. În acest sens, S.I. Greenspan a explicat metaforic că inteligența socială poate

fi privită ca o ancora cognitivă pentru abilitățile sociale și este un factor crucial în atingerea succesului în activități sociale, precum munca și relațiile interpersonale [15]. В.Н. Куницына definește competența socială ca un set de cunoștințe referitoare la lumea socială și la sine, un sistem complex de abilități de interacțiune, scenarii comportamentale în situații sociale obișnuite, care permit o adaptare rapidă și adecvată pentru a lua decizii informate, luând în considerare contextul; acționând în conformitate cu principiul "aici și acum, în cel mai bun mod posibil" pentru a profita la maximum de circumstanțele prezente [45, p. 314].

Luând în calcul cele prezentate anterior, am considerat necesară formularea unei definiții proprii a conceptului de inteligență socială: *Inteligența socială combină abilitățile cognitive (capacitatea de a percepe, analiza și interpreta corect interacțiunile sociale complexe și semnalele non-verbale, fiind baza pentru înțelegerea motivațiilor și emoțiilor altor persoane), flexibilitatea comportamentală (abilitatea de a se adapta fluid la diferite scenarii sociale, de a arăta disponibilitate pentru colaborare și de a rezolva conflictele, precum și capacitatea de a construi și menține relații interpersonale) și conștientizarea morală (înțelegerea și respectarea normelor sociale și etice, capacitatea de empatie și compasiune, care sunt importante pentru dezvoltarea unor interacțiuni sociale sănătoase și respectuoase)*. Aceste componente împreună formează capacitatea unei persoane de a socializa cu succes în societate.

În acest capitol am analizat dezvoltarea socială a școlarului mic ca o parte importantă a dezvoltării sale generale, modul în care copilul învață să interacționeze cu ceilalți și să se integreze în lumea din jurul său. În special, școlarii mici tind să dezvolte abilități sociale și emoționale critice în această etapă, precum: empatia, încrederea în sine, stima de sine, cooperarea, respectul, regulile sociale și rezolvarea conflictelor. În această perioadă, se consolidează nevoia de afirmare de sine și apartenența la sine. Analiza efectuată ne-a permis să rezumăm multitudinea laturilor dezvoltării sociale a școlarului mic care este reflectată în Tabelul 1.

Tabelul 1. Aspectele dezvoltării sociale a școlarului mic

Abilități sociale	Manifestările specifice vârstei școlare mici
Interacțiunea cu ceilalți copii	La vârsta școlară mică, copiii încep să învețe cum să interacționeze cu alți copii și să își dezvolte abilități precum comunicarea, ascultarea activă și exprimarea emoțiilor. Aceste abilități sunt esențiale pentru dezvoltarea prietenilor și adaptarea la mediul școlar.
Dezvoltarea empatiei	Copiii mici încep să înțeleagă că alți copii au sentimente și nevoi diferite de ale lor. Ei dezvoltă abilități de empatie și înțelegere, ceea ce contribuie la cooperare și la interacțiuni sociale pozitive.
Încrederea în sine	În timp ce învață să interacționeze cu ceilalți, copiii își dezvoltă și încrederea în propriile abilități sociale și emoționale. Aceasta îi ajută să se simtă confortabil în diverse situații sociale și să se adapteze la schimbări.
Respectul	Copiii încep să înțeleagă regulile sociale și învață să fie respectuoși față de ceilalți. Acest lucru implică dezvoltarea abilităților de ascultare, cooperare și rezolvarea conflictelor într-un mod pozitiv.
Rezolvarea conflictelor	Interacționând cu semenii, copiii învață să gestioneze conflicte și probleme sociale, dezvoltând abilități precum rezolvarea problemelor, înțelegerea punctelor de vedere diferite și găsirea soluțiilor avantajoase pentru toți.

Au fost efectuate mai multe studii cu privire la diverse aspecte legate de inteligența socială manifestată în cadrul diferitor grupuri de vârstă. Aceste studii au cuprins o abordare multidimensională a subiectului și au avut tangențe cu astfel de teme, precum: *sensibilitatea socială; percepția interpersonală și empatia; conștiința de sine și inteligența afectivă*, înțelegerea sentimentelor, jocurile de rol la copii [33, 4, 13, 5]. Domeniul interacțiunii sociale, relațiilor cu semenii și adulții ocupă un rol central în viața școlarului mic la etapa următoare a vieții. Totuși elevul din clasele primare are alte obiective caracteristice vârstei. Așa dar, adaptarea la școală și incluziunea în procesul educațional solicită perfecționarea *componentelor cognitive, morale și comportamentale* ale inteligenței sociale.

Perioada vârstei școlare mici este importantă în formarea succesului social, întrucât în această etapă elevul dezvoltă voluntarismul proceselor psihice, iar motivele devin subordonate și se exprimă prin răspunsuri emoționale la influențele educative (Л.И. Божович). Succesul social al elevului se reflectă în reușita școlară, calitatea comunicării cu semenii și adulții, popularitatea sa, prezența prietenilor, libertatea interioară și starea de bunăstare. Acest succes este influențat în mod semnificativ de existența unui motiv de realizare – dorința de a obține rezultate pozitive în activități și de a îmbunătăți ceea ce a fost realizat înainte [42].

Astfel, dezvoltarea inteligenței sociale la vârsta școlară mică este esențială pentru succesul viitor, depinzând de interacțiunea între mediul educațional, relațiile sociale și eforturile deliberate de stimulare a competențelor emoționale și comportamentale. Înțelegerea și conceptualizarea conștiinței succesului la elevii de vârstă școlară mică se referă la modul în care copiii percep și internalizează noțiunea de succes și la felul în care această percepție îi influențează pe plan comportamental și emoțional. La o vârstă fragedă, copiii pot interpreta succesul în moduri diferite, adesea influențate de părinți, profesori și mediul lor social. Pentru unii, succesul poate fi legat de performanța academică, pentru alții de competențe sociale sau realizări în activități extrașcolare. Parte importantă a conștiinței succesului este și capacitatea copilului de a face față eșecurilor sau greșelilor [12].

În cadrul cercetării au fost analizate și sintetizate studiile asupra conștiinței de sine propuse de V. Gonța [14, p. 64-72], I. Racu [29, p. 19-39], O. Paladi [22, p. 467], A. Cucer [9, p. 38] și alții. Aceasta din urmă este strâns legată de conștiința succesului reprezentând capacitatea de a-și înțelege propriile emoții, abilități și comportamente, fiind baza pe care se formează o imagine pozitivă asupra succesului. Cercetările arată că aptitudinile sociale și emoționale, fundamentate pe o conștiință de sine puternică, au un impact mai mare asupra succesului decât abilitățile intelectuale izolate. Astfel, conștiința de sine devine un element esențial pentru dezvoltarea unui sentiment de succes autentic și durabil, influențând atât performanțele academice, cât și adaptarea socială. În urma celor expuse mai sus, putem concluziona că există o legătură strânsă între inteligența socială, reușita școlară, conștiința de sine și conștiința succesului.

Această abordare multidimensională ne-a permis să înțelegem mai bine cum diferiți factori interacționează și contribuie la realizările elevului și să propunem definiția proprie a conștiinței succesului la vârsta școlară mică: *Conștiința succesului la vârsta școlară mică poate fi definită ca un complex de percepții, atitudini și emoții*

pe care copiii le dezvoltă în legătură cu realizările și eșecurile lor, atât în context academic, cât și în relațiile sociale și activitățile extrașcolare.

Totodată, analiza surselor științifice a dovedit că IS și CS în domeniul psihologiei sociale este mai puțin studiată, mai cu seamă în Republica Moldova. Lipsesc cercetări orientate spre clarificarea manifestării acestora la elevii de vârstă școlară mică, spre determinarea specificului dezvoltării lor, spre elaborarea unui set de metode de investigare a IS și CS la această vârstă. Toate acestea au condus la formularea problemei de cercetare, a scopului, obiectivelor și ipotezei cercetării.

În **Capitolul 2, „Studiul empiric al inteligenței sociale la vârsta școlară mică și relația acesteia cu conștiința succesului”**, este explorat procesul de dezvoltare a inteligenței sociale la copiii cu vârste cuprinse între 8 și 10 ani, analizând relațiile complexe dintre componentele acesteia în funcție de variabile precum vârsta și genul. În plus, este investigată legătura dintre inteligența socială, performanța școlară, conștiința de sine și conștiința succesului, oferind o perspectivă comprehensivă asupra rolului inteligenței sociale în contextul dezvoltării sociale și academice la această etapă a vieții. Etapa de operaționalizare a inclus definirea clară într-un model a principalelor concepte utilizate, stabilirea variabilelor asociate acestora. Relația dintre aceste variabile subliniază faptul că conștiința succesului este rezultatul unui proces complex, în care componentele cognitive, comportamentale și emoționale interacționează. Modelul propus evidențiază modul în care dezvoltarea inteligenței sociale și a conștiinței de sine contribuie la atingerea performanței școlare și la consolidarea conștiinței succesului la elevii de vârstă școlară mică (*Figura .1*).

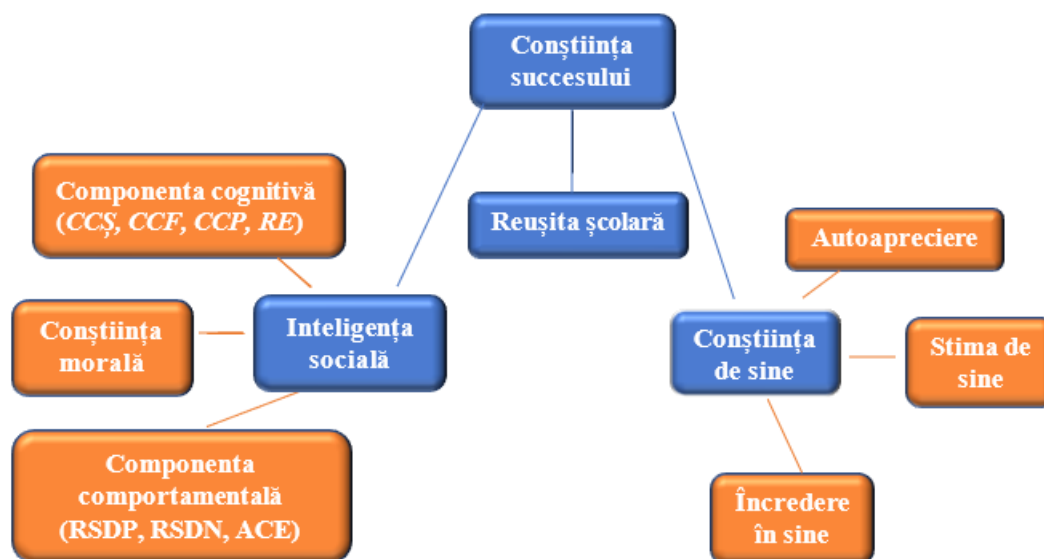

Figura 1. Modelul de conceptualizare a variabilelor definitorii pentru IS și CS

De asemenea, au fost conceptualizate și măsurate variabilele definitorii integrate într-un model adaptat vârstei școlare mici, care îmbină metode și instrumente menite să surprindă complexitatea acestor fenomene. Coerența și congruența rezultatelor obținute confirmă valențele diagnostic-prognostice ale modelului propus. Întrucât acest subiect nu a mai fost cercetat în Republica Moldova, a fost elaborat un instrument dedicat măsurării componentelor inteligenței sociale (cognitivă, comportamentală,

morală) și ale conștiinței succesului, adaptat specificului contextului educațional din țară (în continuare Chestionarul IPCCIS- ȘM) [54].

Scopul experimentului constatativ constă în analiza detaliată a nivelului de dezvoltare a inteligenței sociale la elevii cu vârste cuprinse între 8 și 10 ani, studierea interacțiunii dintre componentele acesteia (componenta cognitivă (CCg), componenta comportamentală (CC), componenta morală (CM) în funcție de gen, vârstă și relația interdependentă a acesteia cu conștiința succesului la vârsta școlară mică.

Obiectivele cercetării de constatare: a) elaborarea modelului de conceptualizare a variabilelor definitorii pentru IS și CS; b) elaborarea și validarea instrumentului de cercetare: *Inventarul performanțelor cognitive și comportamentale ale inteligenței sociale la școlarii de vârstă școlară mică* (IPCCIS- ȘM); c) determinarea nivelului de dezvoltare al inteligenței sociale la elevii de vârstă școlară mică; d) identificarea corelației dintre componentele inteligenței sociale la elevii de vârstă școlară mică; e) evaluarea diferențelor în dezvoltarea inteligenței sociale în funcție de gen și vârstă la elevii de vârstă școlară mică; f) analiza impactului inteligenței sociale asupra conștiinței succesului la elevii din perioada școlarității mici.

Ipoteza generală: presupunem că există o relație de asociere directă între nivelul de dezvoltare al inteligenței sociale și conștiința succesului la elevii de vârstă școlară mică.

Ipotezele operaționale:

1. Există o corelație directă între componentele inteligenței sociale: componenta cognitivă, componenta comportamentală, componenta morală.
2. Există diferențe statistic semnificative între elevii de vârstă școlară mică la nivelul inteligenței sociale în funcție de gen.
3. Există diferențe statistic semnificative între elevii de vârstă școlară mică la nivelul inteligenței sociale odată cu înaintarea în vârstă de la 8 la 10 ani.
4. Nivelul de succes perceput în vârstă școlară mică poate fi influențat de inteligența socială, reușita școlară și gradul de conștientizare a propriei identități.

Pentru verificarea ipotezei înaintate au fost selectate următoarele **metode de cercetare:** *metode teoretice* (metoda ipotetico-deductivă pentru interpretarea cantitativă și calitativă a rezultatelor cercetării), metoda observației; *metode empirice* au fost (Inventarul performanțelor cognitive și comportamentale ale inteligenței sociale la școlarii de vârstă școlară mică (IPCCIS- ȘM), testul „Scărița” pentru măsurarea nivelului autoaprecierii, RSES - scala Rosenberg, adaptată pentru vârstă școlară mică pentru măsurarea stimei de sine, scala încrederii în sine [54]; *metode matematico-statistice* pentru validarea ipotezei cercetării (Programul SPSS-27): *descriptive* pentru stabilirea cotelor procentuale și mediilor și a valorilor medii, *inferențiale* (coeficientul de corelație Pearson, testul T-student pentru două eșantioane perechi, analiza de varianță ANOVA, Bonferroni, Kruskal-Wallis χ^2 , U Mann Whitney pentru eșantioane independente, testul Wilcoxon pentru compararea valorilor distribuțiilor obținute în urma măsurării inițiale și finale, Alfa-Cronbach pentru evaluarea consistenței interne).

Eșantionul experimental a inclus 210 elevi din învățământul primar, selectați dintr-o instituție de învățământ general din municipiul Chișinău. Elevii au fost repartizați pe grupe de vârstă astfel: 8 ani (25% din total), dintre care 27 de fete și 35 de băieți; 9 ani (37% din total), cu 44 de fete și 33 de băieți; și 10 ani (38% din total),

cu 34 de fete și 47 de băieți. Distribuția pe sexe a fost echilibrată, fiecare grup conținând 105 fete (50%) și 105 băieți (50%).

Chestionarul (IPCCIS-ȘM) pentru evaluarea inteligenței sociale la școlarii mici a pus accent pe evaluarea comportamentului în familie, la școală și în mediul public, recunoașterea emoțiilor, componenta cognitivă, abilitățile de comunicare, componenta comportamentală, conștiința morală și inteligența socială în general [54]. Validarea chestionarului și examinarea modului în care dezvoltarea elevilor la vârsta școlară mică este legată de aceste componente ale inteligenței sociale a inclus calcularea coeficientului Alpha Cronbach (0,772 și 0,786 pentru itemi standardizați), stabilirea valorilor normative, identificarea corelațiilor dintre scale și validarea conținutului prin analiza inter-itemi, standardizarea scorurilor și realizarea matricei corelației (*Pearson*) între scalele chestionarului. Rezultatele evidențiază o consistență moderată și un echilibru bun al itemilor. Corelațiile dintre componentele cognitivă, comportamentală și morală ale inteligenței sociale ($r=0,555$; $0,659$; $0,858$, $p < 0,001$, $p < 0,05$) sunt semnificative, indicând o relație puternică la vârsta școlară mică. Prin urmare, I_1 al experimentului de constatare, potrivit căreia există o corelație semnificativă între componentele inteligenței sociale, se confirmă.

Metoda poate fi ușor administrată și interpretată de către psiholog. De asemenea, este scurtă, deoarece copiii pot să obosească și să se plictisească repede. În cele din urmă, aspectul metodei este atractiv pentru participanți, conținând desene vii colorate și texte care prezintă captivant anumite situații, sporindu-le copiilor concentrarea și motivația de a realiza sarcinile. În plus, metoda propusă a completat lacunele existente în instrumentele tradiționale, fiind adaptată specific vârstei școlare mici și contextului socio-cultural local. Aceasta a fost utilizată în combinație cu alte metode pentru a oferi o imagine mai cuprinzătoare asupra dezvoltării inteligenței sociale, incluzând atât măsurători bazate pe performanță, cât și evaluări observationale, precum: *Testul Scărița* (Scărița Rosenberg), *Scala stimei de sine* (Rosenberg), *Scala încrederii în sine* (Rosenberg) [32].

În acest context, vom analiza în continuare modul în care inteligența socială se dezvoltă în funcție de gen în perioada miciei școlarității (*Figura 2.*).

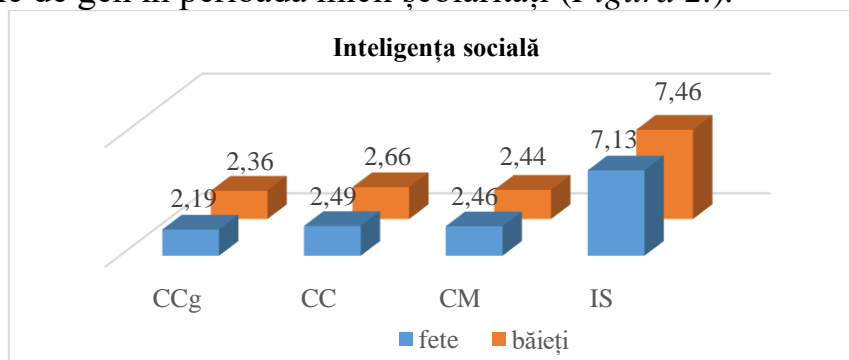

Figura 2. Manifestarea inteligenței sociale la subiecții cercetării în funcție de gen (valori medii)

Datele atestă faptul că există diferențe între fete și băieți în manifestarea inteligenței sociale, cu unele componente favorizând băieții. Pentru a confirma sau infirma existența diferențelor semnificative între fete și băieți pentru componentele ale inteligenței sociale am parcurs la statistica inferențială și am aplicat Testul t-Student. Analizând diferențele

dezvoltării inteligenței sociale la fete și băieți pentru *componenta cognitivă* a inteligenței sociale, constatăm că există o diferență semnificativă în funcție de variabila gen ($t = -5,979$, $p=0,001$), mediile fiind pentru băieți ($M=2,36$) și fete ($M=2,19$). O explicație ar putea fi *Teoria dezvoltării cognitive*, propusă de J. Piaget. Autorul subliniază că copiii trec prin etape specifice de dezvoltare cognitivă. La vârstele de 8-10 ani, mulți copii se află în etapa operațiunilor concrete, când încep să-și dezvolte abilitățile de gândire logică și capacitatea de a înțelege perspectivele altora. Totuși, există variații individuale în ritmul la care copiii ating jaloanele dezvoltării cognitive [25, 26]. Л.С. Выготский subliniază că socializarea diferită a fetelor și băieților, care pune accent pe empatie și cooperare în cazul fetelor și competiție și independență în cazul băieților, influențează modul în care aceștia abordează situațiile și informațiile sociale, explicând astfel diferențele în inteligența socială [43]. Atestăm o diferență semnificativă pentru componenta comportamentală ($t = -2,696$, $p \leq 0,05$), mediile fiind pentru băieți ($M=2,66$) și fete ($M=2,49$) care sugerează variații între cum fetele și băieții manifestă comportamente sociale. Studiile relevante pentru cercetarea noastră asupra dezvoltării componentei comportamentale la elevii de vârstă școlară mică evidențiază o imagine complexă a modului în care fetele și băieții manifestă și gestionează comportamentele sociale. Băieții tind să fie mai asertivi sau independenți, interpretând diferit normele sociale. În situații clar definite, abilitățile lor de a găsi soluții adecvate sunt similare, iar diferențele de gen devin mai puțin evidente [5, 19, 33]. Lipsa diferențelor semnificative între fete și băieți în componenta morală, reflectate ($t=-0,150$, $p = 0,881$), mediile fiind pentru băieți ($M=2,44$) și fete ($M=2,46$), pot fi analizate prin prisma teoriei fundamentale în psihologie: teoria dezvoltării morale a lui L. Kohlberg, conform căreia dezvoltarea morală este influențată de factori cognitivi și experiențe de viață, mai degrabă decât de gen. Astfel, absența diferențelor semnificative între fete și băieți sugerează că ambele genuri urmează stadii similare de dezvoltare morală, învățând principii morale din interacțiunile sociale și mediul cultural [18]. Diferența semnificativă în inteligența socială generală între fete și băieți ($t = -2,135$, $p=0,034$), mediile fiind pentru băieți ($M=7,46$) și fete ($M=7,13$), sugerează că există variații în modul în care cele două genuri navighează și înțeleg lumea socială. A. Bandura remarcă că fetele și băieții diferă în înțelegerea intențiilor, motivațiilor și dorințelor altora, precum și în conștientizarea propriilor emoții, influențate de socializare, modele comportamentale și încurajarea abilităților sociale la vârsta școlară mică [2].

În urma analizei detaliate a rezultatelor, putem concluziona că I_2 , conform căreia *există diferențe statistic semnificative între elevii de vârstă școlară mică la nivelul de inteligență socială în funcție de gen*, s-a confirmat.

Următorul pas al studiului nostru este verificarea ipotezei (I_3), conform căreia *există diferențe statistic semnificative între elevii de vârstă școlară mică la nivelul de inteligență socială în funcție de vârstă*. Pentru a evidenția diferențele în mod separat pentru fiecare variabilă am folosit comparația multiplă prin analiza post-hoc. Am ales testul post-hoc Bonferroni în urma analizei de varianță ANOVA pentru a compara perechi de grupuri. Am analizat valorile obținute pentru componentele inteligenței sociale.

Recunoscând importanța familiei în dezvoltarea inteligenței sociale a copilului, menționăm că în cadrul studiului expus în această lucrare se atestă că, deși competențele de comunicare și relaționare intrafamiliale sunt dezvoltate și chiar continuă să se perfecționeze, compararea statistică a identificat diferențe semnificative pentru nivelul

acestora la elevii de 8-10 ($F=-0,225$, $p=0,001$) și 9-10 ani ($F=-0,177$, $p=0,001$). Dinamica cunoștințelor despre comportamentele la școală este mai evidentă. Și în acest caz s-au înregistrat scoruri mai înalte decât media și nu au fost identificate diferențe semnificative dintre nivelul acestor cunoștințe la elevii de 8, 9 și 10 ani ($p=0,084$). Au fost identificate diferențe statistic semnificative dintre nivelul de dezvoltare a cunoștințelor despre comportamente în public la elevii din cele trei clase comparate: la elevii de 8-10 ($F=-0,305$, $p=0,000$) și 9-10 ani ($F=-0,215$, $p=0,007$). Se atestă o diferență statistic semnificativă între capacitatea de a recunoaște emoțiile a elevilor de 8-10 ($F=-0,419$, $p=0,001$) și 9-10 ani ($F=-0,250$, $p=0,001$). Abilitatea de a recunoaște sentimentele altora este esențială în viață, ajutând la răspunsuri adecvate în interacțiunile sociale, iar aceasta se dezvoltă prin învățare și modelare în experiențele sociale. Valorile obținute pentru componenta cognitivă sunt: vârsta de 8-9 ani ($F=-0,087$, $p=0,045$), 9-10 ani ($F=-0,181$, $p=0,000$) și 8-10 ani ($F=-0,268$, $p=0,000$). Datele demonstrează că există diferențe semnificative la această componentă. Valorile însumate pentru componenta comportamentală a inteligenței sociale indică o performanță bună ($F=-0,460$, $p=0,000$) pentru vârsta 8-9 ani și ($F=-0,589$, $p=0,000$) pentru alte categorii de vârstă. Capacitatea de a găsi rezolvări în situațiile dificile crește de la o clasă la alta, abilitățile de comunicare eficientă sunt, de asemenea, în creștere. Calculele statistice indică diferențe semnificative în dezvoltarea capacității de a găsi soluții în situații dificile potrivite ($F=3,086$, $df=2$, $p=0,048$) și în dezvoltarea abilităților de comunicare eficientă ale elevilor de 8-9 ani ($F=-1,162$, $p=0,000$) și 8-10 ani ($F=-0,270$, $p=0,000$), ceea ce indică o posibilă creștere a abilității de a gestiona situații dificile și de a dezvolta abilități de comunicare eficientă. În cele din urmă, am analizat datele privind componenta morală. Diferențele intergrupale sunt semnificative: 8-9 ani ($F = -0,489$, $p = 0,000$), 8-10 ani ($F = -0,973$, $p = 0,000$), 9-10 ani ($F = -0,484$, $p = 0,000$). Rezolvarea problemelor, bazată pe dezvoltarea cognitivă, și comportamentele etico-morale, care susțin dezvoltarea socială, sunt distincte, dar interconectate. În situații de conflict moral, acestea evidențiază influența reciprocă dintre cogniție și moralitate.

Ce ține de semnificațiile a diferențelor intergrupale pentru variabila IS, avem următoarele date statistice: pentru 8-9 ani ($F=-1,036$, $p=0,000$), pentru 8-10 ani ($F=-1,831$, $p=0,000$) și pentru 9-10 ani ($F=-0,795$, $p=0,000$). Diferențele intergrupale pentru variabila IS sunt semnificative statistic între grupele de vârstă analizate, evidențind o dezvoltare progresivă a inteligenței sociale odată cu vârsta.

În urma analizei datelor statistice, conchidem că **I₃**, conform căreia *există diferențe statistic semnificative între elevii de vârsta școlară mică la nivelul inteligenței sociale în funcție de vârstă*, a fost confirmată.

În continuare ne propunem să investigăm legătura dintre inteligența socială și succesul social și școlar a elevilor de vârsta școlară mică conforma obiectivului 4: *Analiza impactului inteligenței sociale asupra conștiinței succesului la elevii din perioada școlară mică*. Scopul final este să ofere insight-uri relevante pentru a înțelege dezvoltarea copiilor și importanța inteligenței sociale în dezvoltarea conștiinței succesului acestora.

Pentru conștiința de sine rezultatele ne arată că băieții au o tendință generală mai stabilă spre autoapreciere decât fetele. Aceasta ar însemna că, fetele au nevoi de sprijin din partea adulților. Pe de altă parte, fetele demonstrează încredere în sine mai înaltă

decât băieții. Observăm că, odată cu înaintarea în vârstă valorile manifestării stimei de sine se diminuează. Fenomenul acesta are o explicație: în această perioadă, copiii încep să își dezvolte o conștientizare a abilităților lor și să își evalueze propriile realizări.

Tabelul 2. Semnificația diferenței dintre medii pentru componentele conștiinței de sine la subiecții cercetării în funcție de gen

Variabile	t- Student	Pragul de semnificație
<i>Autoaprecierea</i>	t=-1,530	p= 0,128
<i>Stima de sine</i>	t=5,786	p=0.001
<i>Încrederea în sine</i>	t=6,482	p=0.001

Prelucrarea datelor statistice aduce în evidență, faptul că, pentru componenta autoaprecierea ($t=-1,530$, $p=0,128$) nu există diferențe semnificative în funcție de gen. Asta înseamnă că fetele și băieții se apreciază la fel. Absența diferențelor semnificative între fete și băieți în ceea ce privește autoaprecierea poate fi explicată din mai multe perspective, reflectând complexitatea interacțiunii dintre factorii individuali, culturali și sociali. Studiile din psihologia dezvoltării arată că, în copilărie, fetele și băieții primesc niveluri similare de sprijin pentru autoapreciere. Feedback-ul de la părinți, profesori și colegi influențează pozitiv evaluarea propriilor abilități, fără diferențe mari între genuri. Autoaprecierea se bazează mai mult pe percepții interne decât pe factori externi. De asemenea, egalitatea de gen promovată în societatea modernă reduce diferențele de autoapreciere, încurajând ambele genuri să valorizeze diverse calități și realizări [12, 13, 26].

Pentru componentele stima de sine și încrederea în sine se atestă prezența diferențelor semnificative dintre medii: stima de sine ($t=5,786$, $p=0.001$), pentru încrederea în sine ($t=6,482$, $p=0.001$). Interacțiunile sociale influențează diferit fetele și băieții, mai ales în comparațiile sociale. Fetele sunt mai autocritice, își atribuie insuccesele lipsei de abilități și valorizează performanțele altora, ceea ce le scade încrederea și așteptările de succes. Băieții, în schimb, au așteptări mai ridicate, atribuindu-și mai rar insuccesele [44]. În urma analizei datelor statistice, privind semnificația diferențelor intergrupale pentru componentele conștiinței de sine, constatăm că diferențe intergrupale semnificative sunt doar pentru componenta autoaprecierea.

Tabelul 3. Semnificația diferențelor intergrupale pentru componentele conștiinței de sine (ANOVA)

	Autoaprecierea	Stima de sine	Încrederea în sine
<i>F</i>	6,347	0,902	0,841
<i>df</i>	2	2	2
<i>p</i>	0,002	0,407	0,433

Odată cu înaintarea în vârstă, valorile autoaprecierii și stimei de sine se diminuează, pe fondul conștientizării abilităților și evaluării realizărilor personale. În școlaritatea mică, copilul își construiește imaginea de sine prin interacțiunea cu colegii și evaluările adulților, acestea având un impact semnificativ asupra stimei de sine. Notările și aprecierile învățătorului joacă un rol crucial, iar sprijinul familiei și ghidarea obiectivă susțin dezvoltarea încrederii în sine. Relațiile pozitive cu colegii și integrarea

în grup contribuie la o stimă de sine sănătoasă, în timp ce dificultățile sociale pot afecta negativ adaptarea școlară și imaginea de sine. Succesul școlar și laudele externe stimulează încrederea în propriile abilități și motivația de a învăța. Aceste trei concepte sunt strâns interconectate și contribuie la formarea unei imagini de sine sănătoase. Dezvoltarea unui sentiment pozitiv de sine poate contribui la o încredere crescută în propriile abilități și la o stimă de sine generală mai înaltă și la un succes nu doar academic, ci și social [53, p. 247-251].

Studiul relației dintre inteligența socială, conștiința de sine și reușita școlară, care își propune să evidențieze legătura dintre aceste variabile, confirmă existența unei conexiuni semnificative între elementele analizate (*pragul de semnificație de $p < 0,05$*). Rezultatele susțin **I₄**, conform căreia *nivelul de succes perceput în vârsta școlară mică poate fi influențat de inteligența socială, reușita școlară și gradul de conștientizare a propriei identități (Tabelul 4)*.

Tabelul 4. Prezentarea coeficientului de corelație dintre inteligența socială, conștiința de sine și reușita școlară (după corelația Pearson)

	R	IS	AA	SS	ÎnS
R	1	0,211	0,175	0,214	0,179
		0,001	0,011	0,008	0,003
IS	0,211	1	0,207	0,304	0,234
	0,001		0,014	0,035	0,028

Această constatare sugerează că, dezvoltarea inteligenței sociale și a conștiinței de sine este esențială pentru succesul elevilor de vârsta școlară mică, subliniind importanța stabilirii unei abordări echilibrate care să includă atât aspectele academice, cât și cele sociale în contextul educațional.

În **Capitolul 3, „Dezvoltarea inteligenței sociale la copiii de vârsta școlară mică: Programul de intervenție psihologică”**, este descris demersul și rezultatele experimentului formativ care demonstrează eficiența Programului de intervenție psihologică conceput și aplicat în cadrul cercetării.

Scopul experimentului formativ a fost elaborarea, implementarea și validarea unui *Program de intervenție psihologică destinat dezvoltării inteligenței sociale* la elevii de vârstă școlară mică. Acest program are un rol esențial în dezvoltarea conștiinței succesului, susținând progresul personal și academic al elevilor.

Ipoteza: Prin implementarea unui program experimental de intervenție psihologică, se poate îmbunătăți în mod semnificativ nivelul de dezvoltare a inteligenței sociale la elevii de vârstă școlară mică.

Obiective:

1. Elaborarea și implementarea unui program de intervenție *destinat dezvoltării inteligenței sociale psihologică*;
2. Evaluarea eficacității și validarea programului de intervenție psihologică;
3. Formularea de concluzii și recomandări pe baza rezultatelor obținute.

Variabile: *variabila independentă* utilizată în cadrul experimentului formativ este *Programul de intervenție psihologică*; *variabila dependentă* este reprezentată de *inteligența socială* la școlarii mici.

Studiul formativ a fost realizat pe un lot de 24 de subiecți cu vârsta cuprinsă între 8 și 10 ani (media 9 ani), elevi din clasele a II – IV. Eșantionul de cercetare a fost format din subiecții ce au participat la experimentul de constatare și au manifestat nivel scăzut de dezvoltare a inteligenței sociale conform *IPCCIS-ȘM*. Ei au fost divizați în două grupuri: grupul de control (GC) și grupul experimental (GE). La formarea grupurilor s-a ținut cont și de criteriul de gen. Fiecare grup a fost constituit din 12 subiecți, dintre care: 6 băieți (8-10 ani), 6 fete (8-10 ani) în GE și 6 băieți (8-10 ani) și 6 fete (8-10 ani) în GC.

Programul de intervenție psihologică elaborat cuprinde exerciții și activități cu orientare către următoarele **obiective** de dezvoltare: a) *promovarea relațiilor sănătoase*; b) *prevenirea comportamentelor negative*; c) *dezvoltarea empatiei*; d) *învățarea abilităților de comunicare*; e) *gestionarea emoțiilor*; f) *dezvoltarea abilităților de colaborare*; g) *promovarea unui climat școlar pozitiv*. Programul se bazează: - pe conceptul teoretic prezentat în capitolul I având în vedere studiile în domeniul psihologiei sociale și al psihologiei copilului; - rezultatele obținute prin metoda de constatare prezentate în capitolul 2; - suport metodologic (Curriculum-ul Național al Republicii Moldova pentru Învățământul Primar; Ghidul *Global Team Up*; Manualul *Global Team Up*; *Team Up- Game Book*) [10, 34]; - metafore în terapie (adaptate pentru program), carduri metaforice „Teenagers” și este orientat către opt domenii psihosociale: ***Furie, Frică, Stres și Tensiune, Asertivitate, Bullying, Conflict, Respect, Prietenie și Prieteni*** [48].

La prima etapă a experimentului de control, s-a efectuat o evaluare inițială a valorilor medii ale componentelor inteligenței sociale în cadrul grupului de control (GC) și grupului experimental (GE), cu scopul de a verifica uniformitatea acestor grupuri.

Analiza rezultatele observate evidențiază că, diferențele între nivelurile ale inteligenței sociale ale elevilor, în funcție de vârstă și gen, sunt ne semnificative. Nu se observă disparități notabile între sexe în aspectele analizate: cognitiv, comportamental și moral. Aceste rezultate indică o evoluție omogenă a inteligenței sociale în rândul elevilor din ambele grupuri studiate, grupul de control (GC) și grupului experimental (GE).

Urmează să evaluăm manifestarea IS elevii din GE/retest și GC/retest în funcție de vârstă la etapa retest. *Tabelul 5*. reflectă rezultatele analizei statistice pentru evaluarea diferențelor în manifestarea inteligenței sociale între subiecții din GE, la retest, comparativ cu GC, în funcție de vârstă, utilizând testul Kruskal-Wallis.

Detaliem analiza pentru fiecare componentă în parte: CCg (*Kruskal-Wallis* $\chi^2 = 6,318$; $p = 0,043$) indică procesele mentale implicate în înțelegerea și aplicarea cunoștințelor sociale. Diferența semnificativă sugerează impactul pozitiv al intervențiilor psihologice asupra abilităților de gândire socială ale elevilor din GE, care acum înțeleg mai bine diferite perspective și pot anticipa consecințele acțiunilor sociale. CCF, CCȘ și CCP (cu valorile ale lui p variind de la 0,037 la 0,009) subliniază o îmbunătățire a înțelegerii normelor și așteptărilor comportamentale specifice contextelor diferite, demonstrând eficacitatea programului în educarea subiecților despre comportamentul adecvat în medii sociale variate. RE (*Kruskal-Wallis* $\chi^2 =$

9,536; $p = 0,008$) arată progrese în capacitatea de a identifica și înțelege emoțiile altora, evidențiind o îmbunătățire notabilă în această abilitate la elevii din GE. Această competență este esențială pentru dezvoltarea empatiei și a relațiilor interpersonale sănătoase. CC și CM, cu valorile ale lui p de la 0,008 la 0,002, indică progrese semnificative în comportamentul și judecățile morale ale elevilor din GE, care acum tind să aleagă acțiuni etic corecte și social acceptabile. IS (*Kruskal-Wallis* $\chi^2 = 16,221$; $p < 0,001$) demonstrează o diferență semnificativă între grupuri, subliniind un impact profund al *Programului de intervenție psihologică* asupra dezvoltării inteligenței sociale la elevii din GE.

Tabelul 5. Semnificația diferenței privind manifestarea inteligenței sociale la subiecții din grupul experimental și grupul de control în funcție de vârstă (valori medii), etapa retest

<i>Componentele inteligenței sociale</i>	<i>Kruskal-Wallis</i> χ^2	<i>Grade de libertate</i>	<i>Pragul de semnific.</i>
Componenta cognitivă	6,318	2	$p=0,043$
Cunoștințe despre comportament în familie	6,610	2	$p=0,037$
Cunoștințe despre comportament școală	7,779	2	$p=0,021$
Cunoștințe despre comportament în public	9,429	2	$p=0,009$
Recunoașterea emoțiilor	9,536	2	$p=0,008$
Componenta comportamentală	9,531	2	$p=0,008$
Rezolvări în situații potrivite	10,870	2	$p=0,004$
Rezolvări în situații nepotrivite	9,454	2	$p=0,009$
Abilități de comunicare eficientă	7,355	2	$p=0,017$
Componenta morală	12,922	2	$p=0,002$
Inteligența socială general	16,221	2	$p=0,001$

Pentru a confirma sau infirma existența diferențelor statistic semnificative privind manifestarea inteligenței sociale la subiecții din grupul experimental în funcție de gen, am apelat la testul Wilcoxon (*Tabelul 6*).

Tabelul 6. Semnificația diferenței privind manifestarea inteligenței sociale la subiecții de gen masculin din grupul experimental și grupul de control, etapa retest

<i>Componentele inteligenței sociale</i>	<i>U Mann-Whitney</i>	<i>Pragul de semnificație</i>
Componenta cognitivă	17,00	$p=0,001$
Cunoștințe despre comportament în familie	25,50	$p=0,007$
Cunoștințe despre comportament școală	16,00	$p=0,002$
Cunoștințe despre comportament în public	25,50	$p=0,007$
Recunoașterea emoțiilor	20,00	$p=0,004$
Componenta comportamentală	19,00	$p=0,003$
Rezolvări în situații potrivite	20,00	$p=0,004$
Rezolvări în situații nepotrivite	28,50	$p=0,012$
Abilități de comunicare eficientă	26,00	$p=0,008$
Componenta morală	22,50	$p=0,006$
Inteligența socială general	26,00	$p=0,008$

Analizând datele statistice, observăm că toate componentele (CCg, CC, CM) și IS prezintă o semnificație statistică (*pragul de semnificație* $p < 0.05$), ceea ce indică diferențe semnificative între test și retest pentru subiecții de gen feminin și masculin în grupul experimental. Valorile lui Z negative sugerează o îmbunătățire sau o creștere în scoruri de la test la retest pentru aceste componente, cu excepția CCȘ (pentru fete) și RSN (pentru fete și băieți) cu pragul de semnificație (*pragul de semnificație* $p > 0.05$).

Diferențele semnificative observate în componentele inteligenței sociale demonstrează eficacitatea programului experimental în dezvoltarea acestora la participanții de ambele genuri. Activitățile, adaptate pentru diverse aspecte ale inteligenței sociale, au inclus: jocuri de rol și exerciții interactive pentru înțelegerea emoțiilor; dezbateri și discuții despre scenarii reale, care au îmbunătățit cunoștințele despre norme sociale; simulări pentru exersarea comunicării și rezolvării problemelor; ateliere de empatie cu ascultare activă și exerciții de imaginație, care au crescut componenta morală; activități de team building pentru încurajarea cooperării. Acestea au consolidat competențele sociale și aplicarea lor în diferite contexte.

Studiul prezent examinează impactul unui program complex de dezvoltare personală asupra autoaprecierii, stimei de sine și încrederii în sine la două grupuri diferite: GE, care a participat activ la program, și GC, care nu a beneficiat de aceleași intervenții. Rezultatele indică îmbunătățiri semnificative în toate cele trei componente ale conștiinței de sine pentru subiecții din GE, comparativ cu GC la etapa retest.

Tabelul 7. Semnificația diferenței privind manifestarea conștiinței de sine la subiecții din grupul experimental și grupul de control în funcție de vârstă, etapa retest

<i>Componentele conștiinței de sine</i>	<i>Kruskal-Wallis χ^2</i>	<i>Grade de libertate</i>	<i>Pragul de semnificație</i>
Autoaprecierea	12,918	2	p=0,002
Stima de sine	9,529	2	p=0,008
Încrederea în sine	7,354	2	p=0,017

Analiza semnificației statistice a rezultatelor (*conform Tabelului 7*) subliniază diferențele semnificative dintre GE și GC pe toate cele trei componente ale conștiinței de sine. Aceste rezultate validează impactul intervențiilor asupra dezvoltării unei imagini pozitive de sine la elevii de vârstă școlară mică.

Tabelul 8. Semnificația diferenței privind manifestarea conștiinței de sine la subiecții din grupul experimental din perspectiva de gen, test-retest

<i>Componentele conștiinței de sine</i>	<i>Feminin</i>		<i>Masculin</i>	
	<i>Valoarea lui Z</i>	<i>Pragul de semnificație</i>	<i>Valoarea lui Z</i>	<i>Pragul de semnificație</i>
Autoaprecierea	-2,714	p=0,007	-2,232	p=0,026
Stima de sine	-2,703	p=0,007	-2,207	p=0,027
Încrederea în sine	-2,842	p=0,004	-2,041	p=0,041

Analiza semnificației diferențelor în manifestarea conștiinței de sine în funcție de gen în GE arată următoarele rezultate pentru componentele autoapreciere, stima de sine și încrederea în sine, atât în etapa test, cât și în retest, confirmând existența

diferențelor statistic semnificative (pragul de semnificații $p < 0.05$). Pentru autoapreciere: La fete, valoarea lui Z este de -2,714 cu un prag de semnificație de $p=0,007$. La băieți, valoarea lui Z este de -2,232 cu un prag de semnificație $p=0,026$. Pentru stima de sine: Fete: Valoarea lui Z este -2,703 cu un $p=0,007$. Băieți: Valoarea lui Z este -2,207 cu un $p=0,027$. Pentru încrederea în sine: Fete: Valoarea lui Z de -2,842 și un prag de semnificație de $p=0,004$. Băieți: Cu o valoare Z de -2,041 și un $p=0,041$ (Tabelul 8.).

Diferențele semnificative între test și retest în cadrul GE arată impactul pozitiv al intervențiilor psihologice, mai pronunțat la fete, care prezintă schimbări mai mari în autoapreciere, stima de sine și încrederea în sine. (Figura 3.).

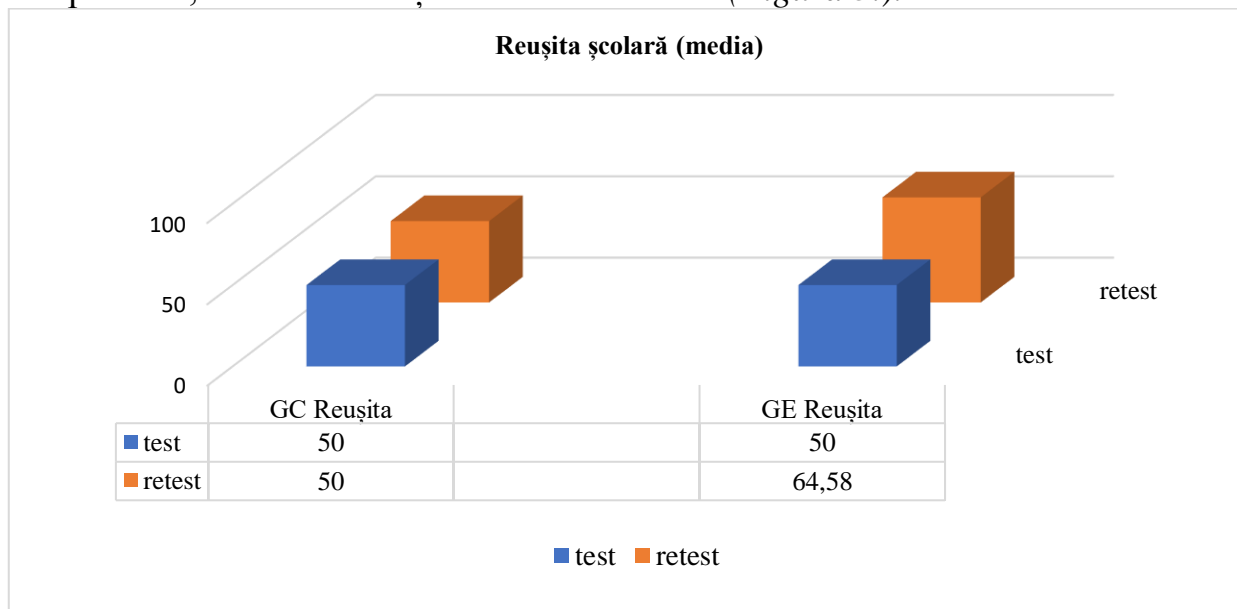

Figura 3. Media reușitei școlare la grupul experimental și grupul de control la etapa test-retest

Din datele (valori procentuale) ilustrate în figura 3 deducem și o creștere a reușitei școlare în rândul subiecților din GE și GC la etapa test-retest. Media a crescut cu 14,58 % la GE la etapa test-retest. Analiza detaliată a rezultatelor prezentate ilustrează impactul *Programului de intervenție psihologică asupra dezvoltării inteligenței sociale*, evidențiază o îmbunătățire semnificativă a competențelor sociale în rândul subiecților cercetați. Această îmbunătățire se manifestă prin interacțiuni eficiente, pozitive și armonioase cu semenii, susținute de schimbări atitudinale și cognitive, care reflectă o adaptare socială eficientă și o integrare mai bună în mediul școlar. Elevii au început să își exprime clar și coerent propriile idei, să înțeleagă emoțiile celorlalți și să utilizeze un limbaj pozitiv. De asemenea, aceștia au demonstrat o ascultare activă, o sensibilitate sporită față de nevoile celorlalți și o atitudine mai colaborativă. Totodată, în urma programului, s-a observat o reducere semnificativă a sentimentului de izolare socială [51].

Aceste progrese evidențiază nu doar o creștere a conștiinței de sine și a inteligenței sociale, ci și un rol esențial în dezvoltarea conștiinței succesului elevilor. Cultivarea acestor abilități contribuie la îmbunătățirea performanțelor academice, la dezvoltarea relațiilor sociale pozitive și la o adaptare mai bună la cerințele educaționale și sociale.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

În vederea realizării scopului propus, au fost formulate următoarele concluzii în urma studiului teoretico-experimental:

1. Studiul teoriilor existente în literatura de specialitate aduce în prim-plan semnificația complexă a conceptelor de **inteligență socială** și **competență socială**. Studiul comparativ între aceste două noțiuni relevă că inteligența socială se referă la capacitatea unui individ de a naviga eficient în contexte sociale, înțelegând și gestionând dinamici complexe și emoții proprii și ale altora. Pe de altă parte, competența socială se axează mai mult pe abilitățile practice necesare pentru a participa și a contribui în mod eficient la societate, cum ar fi comunicarea eficientă, empatia și soluționarea conflictelor [52, 57, 53].
2. Analiza literaturii din domeniu a specificat importanța inteligenței sociale în dezvoltarea conștiinței succesului la elevii de vârstă școlară mică, care implică modul în care copiii se înțeleg și se valorizează pe sine, cum răspund la provocări și cum se adaptează la eșecuri, formându-și o imagine de sine adecvată [50, 57, 53]. Au fost formulate definițiile proprii pentru conceptul inteligența socială: *Inteligența socială combină **abilitățile cognitive** (capacitatea de a percepe, analiza și interpreta corect interacțiunile sociale complexe și semnalele non-verbale, fiind baza pentru înțelegerea motivațiilor și emoțiilor altor persoane), **flexibilitatea comportamentală** (abilitatea de a se adapta fluid la diferite scenarii sociale, de a arăta disponibilitate pentru colaborare și de a rezolva conflictele, precum și capacitatea de a construi și menține relații interpersonale) și **conștientizarea morală** (înțelegerea și respectarea normelor sociale și etice, capacitatea de empatie și compasiune, care sunt importante pentru dezvoltarea unor interacțiuni sociale sănătoase și respectuoase) și conștiința succesului: Conștiința succesului la vârsta școlară mică poate fi definită ca un complex de **percepții, atitudini și emoții** pe care copiii le dezvoltă în legătură cu realizările și eșecurile lor, atât în context academic, cât și în relațiile sociale și activitățile extrașcolare.*
3. În urma studiului teoretico-conceptual a fost elaborat modelul de conceptualizare a conștiinței succesului la elevii de vârstă școlară mică pornind de la abordările teoretice din literatura de specialitate, cu particularizare a factorilor succesului la vârsta școlară mică: aspirațiile elevului, motivațiile, resursele individuale și succesul la vârsta școlară mică.
4. Au fost elaborate și validate metodele de cercetare și măsurare a inteligenței sociale la școlarii mici incluse în Chestionarul *Inventarul performanțelor cognitive și comportamentale ale IS la școlarii mici (IPCCIS- ȘM)* [50, 55].
5. Prin utilizarea metodelor dezvoltate în cercetarea experimentală, au fost identificate aspectele esențiale ale inteligenței sociale în rândul elevilor de vârstă școlară mică, evidențiate de existența corelației solide dintre componentele inteligenței sociale: cognitivă, comportamentală și morală. Studiile teoretice arată faptul că nivelul de dezvoltare a inteligenței sociale în rândul elevilor de vârstă școlară mică este

influențat semnificativ cunoștințelor de comportament dobândite în familie, la școală și în public. Confirmând aceste constatări, cercetarea noastră a identificat diferențe statistic semnificative în inteligența socială între genuri, subliniind influența direct a experiențelor de comportament dobândite acasă, la școală și în diferite medii publice asupra dezvoltării sociale a elevilor de vârsta școlară mică. Totodată, rezultatele obținute oferă o privire asupra modului în care inteligența socială se dezvoltă pe măsură ce copiii cresc și pot furniza indicii utili pentru înțelegerea progresului lor în aceste domenii specific. De asemenea, analiza a dezvăluit că inteligența socială la vârsta școlară mică este compusă din mai multe componente cheie, inclusiv empatia, recunoașterea emoțiilor, reglarea emoțională, abilitățile de comunicare și rezolvarea conflictelor [49].

6. Analiza statistică a componentelor conștiinței de sine (*autoaprecierea, stima de sine, încrederea în sine*) la vârsta școlară mică evidențiază că acestea sunt în proces de dezvoltare, demonstrând fluctuații de la o vârstă la alta și între genuri. Aceste schimbări/ fluctuații sunt legate nu doar de particularitățile psihologice ale dezvoltării fetelor și băieților, ci și de influența mediului înconjurător, precum și de relația cu semenii și adulții. Studiul a arătat că inteligența socială are un rol important în dezvoltarea **conștiinței succesului** la elevii de vârsta școlară mică. Aceste constatări au justificat necesitatea implementării unui *Program de intervenție psihologică* destinat dezvoltării inteligenței sociale la școlarii mici, care a favorizat îmbunătățiri semnificative în abilitățile sociale și emoționale ale copiilor, precum și o conștientizare crescută a succesului personal și academic [51, 57, 48].
7. A fost elaborat și implementat *Programul de intervenție psihologică*, având scopul dezvoltarea inteligenței sociale la elevii de vârstă școlară mică [48]. Acest program a favorizat îmbunătățiri semnificative abilităților sociale și emoționale ale copiilor, precum și conștiinței succesului personal și academic. Pe baza rezultatelor obținute a fost identificat *Profilul conștiinței de succes a copilului*, raportat la nivelurile inteligenței sociale a subiecților cercetați. Acest profil este conturat de corelațiile dintre inteligența socială și factorii ai succesului, fiind determinate de metode statistice valorificate [57, 48, 54].

Prin urmare, rezultatele obținute ne oferă posibilitatea de a confirma că scopul și obiectivele studiului nostru au fost atinse pe deplin, rezultând în **confirmarea ipotezei științifice**, care a constat în identificarea rolului inteligenței sociale în dezvoltarea conștiinței succesului la vârsta școlară mică și crearea condițiilor pentru elaborarea unui *Program de intervenție psihologică*, în vederea dezvoltării inteligenței sociale la vârsta școlară mică.

Rezultatele cercetării privind *inteligența socială și conștiința succesului* la școlarii mici oferă o bază pentru **recomandări practice** care vizează sprijinirea copiilor prin colaborarea dintre familie, școală și specialiști, pentru un mediu favorabil dezvoltării personale și sociale:

1. Organizarea cursurilor destinate specialiștilor în psihologie, psihopedagogie și educație, având ca obiectiv formarea competențelor practice necesare pentru promovarea inteligenței sociale și a conștiinței succesului la copiii din ciclul primar.
2. Crearea unor programe care să includă activități practice menite să dezvolte empatia, cooperarea și abilitatea de stabilire a obiectivelor, contribuind astfel la succesul personal și social al elevilor.
3. Organizarea de sesiuni informative și distribuirea de materiale educative pentru părinți, axate pe metode eficiente de sprijinire a inteligenței sociale și a percepției pozitive a succesului la copii.
4. Utilizarea rezultatelor cercetării în cadrul activităților școlare și extracurriculare, pentru dezvoltarea competențelor sociale și crearea unor contexte în care copiii să își poată recunoaște și celebra succesele.
5. Promovarea colaborării dintre părinți și cadrele didactice, cu scopul de a dezvolta un mediu educațional și familial care să sprijine dezvoltarea inteligenței sociale și a conștiinței succesului la elevii de vârstă școlară mică.

Direcțiile viitoare de cercetare. Rezultatele cercetării și recomandările practice ne oferă ocazia de a identifica domenii viitoare de interes pentru studiul problematicii abordate, care includ:

1. Investigarea modului în care copiii își dezvoltă empatia, cooperarea și rezolvarea conflictelor, în interacțiune cu conștiința de sine.
2. Analiza influenței mediului rural și urban asupra dezvoltării și manifestării inteligenței sociale la elevi.
3. Evaluarea impactului părinților, profesorilor și comunității în formarea relațiilor interpersonale sănătoase ale copiilor.
4. Studiarea rolului feedback-ului educațional, sprijinului adulților și percepțiilor despre succes în consolidarea conștientizării succesului la elevi.
5. Având în vedere că această cercetare este una dintre primele cercetări în psihologia socială din Republica Moldova, se propune dezvoltarea metodologiei prin:
 - crearea unor metode de cercetare inovative adaptate specificului cultural și social al regiunii;
 - elaborarea unor instrumente precise pentru evaluarea comportamentului social al copiilor, facilitând aplicarea eficientă a rezultatelor în educație și psihologie.

REFERINȚE BIBLIOGRAFICE

1. ALBRECHT, Karl. *Social Intelligence: The New Science of Success*. San Francisco: A Wiley Imprint, 2009. ISBN: 978-0-470-44434-4.
2. BANDURA, Albert. *Social Learning Theory*. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall, 1977. ISBN 978-0-387-77579-1.
3. BOLBOCEANU, Aglaida. *Impactul comunicării cu adultul asupra dezvoltării intelectuale în diferite perioade ale ontogenezei*: Teza de doctor habilitat în psihologie. Chișinău, 2005. 259 p. C.Z.U.: 159.922.27:316.
4. BORKE, H. Interpersonal perception of young children: Egocentrism or empathy? *Developmental Psychology*. 1971, no. 5(2), pp. 263–269. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/h0031267>
5. BOWERS, P.; LONDON, P. Developmental correlates of role-playing ability. *Child Development*. 1965, no. 36, pp. 499–508. <https://doi.org/10.2307/1126472>
6. BRONFENBRENNER, U.; HARDING, J.; GALLWEY, M. The measurement of skill in social perception. In: McCLELLAND, D. C., BALDWIN, A. L., BRONFENBRENNER, U., STRODTBECK, F. L. (eds.). *Talent and society*. Princeton: Van Nostrand, 1958, pp. 29–111. ISBN-10. 0442052278.
7. CERGHIT, Ioan. *Metode de învățământ*. București: Ed. Didactică și Pedagogică, 2006. 155 p. ISBN 9789734622481, 973462248X
8. Codul Educației al Republicii Moldova: nr. 152 din 17.07.2014. *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 319-324 (2014), art. 634. ISSN 2587-389X.
9. CUCER, Angela. Formarea încrederii în sine la persoanele cu deficiențe locomotorii – premisă de dezvoltare armonioasă a personalității. *Psihologie: Revistă științifico-practică*. 2013, nr. 3, pp. 36-42. ISSN 1857-2502.
10. *Curriculum școlar: clasele 1-4*. Chișinău: Ministerul Educației al Republicii Moldova, 2018.
11. DECI, Edward L. & Richard M. RYAN. The "What" and "Why" of Goal Pursuits: Human Needs and the Self-Determination of Behavior. *Psychological Inquiry*. 2000, vol. 11, no. 4, pp. 227-268. DOI:10.1207/S15327965PLI1104_01
12. DWECK, C. S. *Mindset: The new psychology of success*. New York: Ballantine Books, 2007. 320 p. ISBN 978- 0345472328
13. FLAPAN, D. *Children's understanding of social interaction*. Columbia: Teachers College Press, 1968, p.28-49. ISBN 9780807713570, 0807713570
14. GONȚA, Victoria. Formarea imaginii de sine la adolescenți: paradigme teoretice și aspecte ale cercetării empirice. *Psihologie. Pedagogie Specială. Asistență Socială*. 2006, nr. 2, pp. 64-72. ISSN 1857-0224.
15. GREENSPAN, S.; DRISCOLL, J. The role of intelligence in a broad model of personal competence. In: D.P. FLANAGAN, J.L. GENSHAFT & P. L. HARRISON (eds.). *Contemporary intellectual assessment: Theories, tests and issues*. New York: The Guilford Press, 2005, pp. 131–150. ISBN 1-59385-125-1
16. GUILFORD, J. P. *The Nature of Human Intelligence*. New York: McGraw-Hill, 1967, p.215-230. ISBN 0070251355.
17. ILIE (PETRESCU), Magdalena. *Rezonanța socială a inteligenței*: Rezumatul tezei de doctorat. Cluj Napoca, 2011, 8-12p.
18. KOHLBERG, L. Stage and Sequence: The Cognitive Developmental Approach to Socialization. In: D. GOSLIN (ed.). *Handbook of Socialization Theory and Research*. Chicago, IL: Rand McNally, 1969, pp. 347-480. ISBN 978-0528686801-8.
19. LADD, G. W. *Children's peer relations and social competence: A century of progress*. New Haven, CT: Yale University Press, 2005, p.45-49. ISBN 9780300106435
20. Lege privind drepturile copilului, nr. 370 din 30.11.2023. *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, nr. 488-491(2023), art 864. ISSN 2587-389X.

21. O'SULLIVAN, M.; GUILFORD, J. P. & deMILL, R. *The Measurement of Social Intelligence: (Psychological Laboratory Report, no. 34)*. Los Angeles, CA: University of Southern California, 1965. Disponibil: <https://eric.ed.gov/?id=ED010278>
22. PALADI, Oxana. Structura conștiinței de sine și relațiile ei cu alte formațiuni psihice. În: *Pledoarie pentru educație – cheia creativității și inovării: Materialele conferinței științifice internaționale, 1-2 noiembrie 2011*. Chișinău: Print Caro, 2011, pp. 154-156. ISBN 978-9975-56-010-8.
23. PARKER, J. G. & ASHER, S. R. Peer relations and later personal adjustment: Are low-accepted children at risk? *Psychological Bulletin*. 1987, no.102(3), pp. 357–389. <http://dx.doi.org/10.1037/0033-2909.102.3.357>
24. PAVLENCO, Lilia. Dinamica componentei comportamentale a competenței sociale la vârstele: preșcolară, școlară mică și preadolescentă. *Psihologie: Revistă științifico-practică*. 2014, nr. 3-4, pp. 13-23. ISSN 1857-2502.
25. PIAGET, J.; INHELDER, B. *The child's conception of space*. London: Routledge & Kegan Paul, 1956. ISBN 0710031513. ISBN 9780710031518.
26. PIAGET, Jean; INHELDER, Barbel. *Psihologia copilului*. Chișinău: Cartier, 2005. 160 p. ISBN 9975-79-368-1
27. PLATON, Inga. Conceptul de inteligență socială. În: *Probleme actuale ale științelor umanistice: Analele științifice ale doctoranzilor și competitorilor*. Chișinău, 2010, vol. 9, pp. 361-366. ISBN 978-9975-46-065-1.
28. *Programul de dezvoltare a educației inclusive în Republica Moldova pentru anii 2024-2027*. Disp.:<https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/subiect-03-nu-765-mec-2023.pdf>
29. RACU, Igor. Dezvoltarea conștiinței de sine la vârsta școlară mică. *Psihologie. Pedagogie Specială. Asistență Socială*. 2014, nr. 37, pp. 38-46. ISSN 1857-0224.
30. RAMEY, S. L. & RAMEY, C. T. The transition to school: Opportunities and challenges for children, families, educators and communities. *Elementary School Journal*. 1998. no. 98(4), pp. 293–295. <https://doi.org/10.1086/461896>
31. ROBU, Viorel. *Competențe sociale și personalitate*. Iași: Lumen, 2011, p.201. ISBN 978-973-166-297-8.
32. ROSENBERG, M. *Rosenberg Self-Esteem Scale (RSES)* [Database record]. APA PsycTests. Disponibil: <https://doi.org/10.1037/t01038-000>
33. ROTHENBERG, B. B. Children's social sensitivity and the relationship to interpersonal competence, intrapersonal comfort, and intellectual level. *Developmental Psychology*, 1970, no. 2(3), pp. 335–350. <https://doi.org/10.1037/h0029175>
34. *Save the children*. Site web. War Child: TeamUp-HandBook: Voor facilitators van gestructureerde recreatieve activiteiten in opvangcentra, 2016. Disponibil: <https://www.savethechildren.nl/over-ons/vacatures/team-up-en> [accesat 2022-02-07].
35. *Strategia sectorială de dezvoltare „Educația 2030”*. Online. Disponibil: https://gov.md/sites/default/files/document/attachments/subiect-02-nu-900-mec-2022_1.pdf [citată 2024-03-23].
36. THORNDIKE, E.L. Intelligence and its use. *Harper's Magazine*. 1920, nr. 140, pp. 227-228. ISSN 1045-7143.
37. VERNON, P. E. Some characteristics of the good judge of personality. *Journal of Social Psychology*. 1933, no. 4, pp. 42–57. <https://doi.org/10.1080/00224545.1933.9921556>
38. VYGOTSKY, L. S. *Mind and society: The development of higher mental processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press, 1978. 159 p. ISBN 9780674576292.
39. WECHSLER, D. *Wechsler Preschool and Primary Scale of Intelligence Revised*. San Antonio: Psychological Corp., 1989. <https://doi.org/10.1177/15345084890151-4>
40. БАТУРИН Н.А.; МАТВЕЕВА, Л.Г. Социальный и эмоциональный интеллект: мифы и реальность. *Вестник Южно-Уральского государственного университета. Серия Психология*. 2009, nr. 42 (175), с. 4-7. ISSN 2071-3053.

41. БОБНЕВА, М.И. Психологические проблемы социального развития личности. В: М.И. БОБНЕВА и Е.В. ШОРОХОВА (ред.). *Социальная психология личности*. Москва: Наука, 1979, с. 35–63. ISBN 5-235-01729-3.
42. БОЖОВИЧ, И. *Личность и её формирование в детском возрасте*. СПб.: Питер, 2007. ISBN 5911808463, 9785911808464.
43. ВЫГОТСКИЙ, Л.С. *Психология развития человека*. Москва: Эксмо, 2005. 1136 с. ISBN 5-699-13728-9.
44. КУЛАГИНА, И.Ю. *Психология детей младшего школьного возраста: Учебник и практикум для академического бакалавриата*. Москва: Юрайт, 2019, с.182-188. ISBN 978-5-9916-5226-1.
45. КУНИЦЫНА, В.Н. Социальная компетентность и социальный интеллект: структура, функции, взаимоотношение. В: *Теоретические и прикладные вопросы психологии*. СПб.: Макет, 1995, вып. 1, ч.1, с. 314. <https://doi.org/10.26516/2304-1226.2024.49.53>
46. САВЕНКОВ, А.И. Структура социального интеллекта. *Современная зарубежная психология*. 2018, том 7, nr. 2, с. 7–15. DOI:10.17759/jmfp.2018070201
47. УШАКОВ, Д.В. Социальный интеллект: вербальные и невербальные системы. В: В.А. БРУШЛИНСКИЙ и А.Л. ЖУРАВЛЕВА (ред.). *Современная психология: состояния и перспектива*. Москва: ИП РАН, 2002, с. 148-150. ISBN 5-9270-0031-2.

LISTA PUBLICAȚIILOR AUTORULUI TEZEI

Articole în reviste științifice

În reviste din Registrul Național al revistelor de profil, cu indicarea categoriei

48. **GUȚUL, Aliona**. Prezentarea programului experimental „Dezvoltarea inteligenței sociale la școlarii din învățământul primar”. *EcoSoEn*. 2023, nr. 3-4, pp. 119-126. ISSN 2587-344X. DOI: <https://doi.org/10.54481/ecosoen.2023.3.12>
49. RUSNAC, Svetlana, **GUȚUL, Aliona**. Dezvoltarea componentelor cognitivă, comportamentală și morală ale inteligenței sociale la școlarul mic. *Psihologie: Revistă științifico-practică*. 2023, nr. 1(42), pp. 10-18. ISSN 1857-2502. DOI: 10.46728/pspj. 2023. v42.i1.p10-18
50. **GUȚUL, Aliona**. Dezvoltarea inteligenței sociale la copiii de vârstă școlară mică: concept și măsurare. In: *EcoSoEn*, 2020, nr. 3-4, pp. 247-251. ISSN 2587-344X. (Categorie B) https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/118128_51

Articole în culegeri științifice

În lucrările conferințelor științifice internaționale (Republica Moldova)

51. GONȚA, Victoria, **GUȚUL, Aliona**. Raportul dintre inteligența socială și conștiința succesului la vârsta școlară mică. În *Conferința Științifică Anuală a doctoranzilor cu participare internațională „Cercetare, inovare, dezvoltare”* / redactor științific: Braniște Ludmila ; comitetul științific: Barbăneagră Alexandra [et al.]. – Chișinău : [S. n.], 2024 (CEP UPSC) – . – ISBN 978-9975-46-969-2.
52. **GUȚUL, Aliona**. Dezvoltarea socială a copiilor de vârstă școlară mică în vederea securizării psihologice .In: *Materialele Conferinței științifice naționale cu participare internațională Securitatea psihologică la copii în perioadă de criză*, 22 iunie 2023, Chișinău. Chișinău: CEP UPSC, 2023, pp. 50-56. ISBN 978-9975-46-824-4.https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/196143
53. **GUȚUL, Aliona**. Problema legăturii dintre inteligența socială și reușita școlară. In: *The contemporary issues of the socio-humanistic sciences*, Ed. 13, 1 octombrie - 2 decembrie 2022, Chișinău. Chișinău, 2023: "Print-Caro" SRL, 2023, Ediția 13, pp. 119-123. ISBN 978-9975-165-61-7. https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/119-123_50.pdf
54. **GUȚUL, Aliona**. Particularitățile dezvoltării inteligenței sociale la copiii de vârstă școlară mică. In: *Materialele Conferinței științifice naționale cu participare internațională Asistența psihologică la etapa contemporană: realități și perspective*, Ed. 1, 21 octombrie 2022, Bălți. Bălți, Republica Moldova: Universitatea Pedagogică de Stat Ion Creangă, 2022, pp. 93-

- 98.https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/170043
55. RUSNAC, Svetlana, **GUȚUL, Aliona**. Design-ul metodei de cercetare a inteligenței sociale la copiii de vârstă școlară mică. In: *Asistența psihologică la etapa contemporană: realități și perspective*, 21-22 octombrie 2021, Chișinău. Chisinau, Republic of Moldova: Lexon-Prim, 2021, Ediția XXXII, pp. 38-44. ISBN 978-9975-50-269-6. https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/148846
56. **GUȚUL, Aliona**. Revista investigațiilor științifice ale inteligenței sociale la varsta școlara mica. In: *The contemporary issues of the socio-humanistic sciences*, Ed. 11, 3-4 decembrie 2020, Chișinău. Chișinău, 2019: "Print-Caro" SRL, 2021, Ediția 11, pp. 186-197. ISBN 978-9975-3471-4-3. https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/138915
57. **GUȚUL, Aliona**. Esenta psiho-pedagogică a programului de dezvoltare a activismului social la elevii din ciclul primar de învățământ. In: *The contemporary issues of the socio-humanistic sciences: in the context of mentality's transformation*, Ed. 7, 8-9 decembrie 2016, Chișinău. Chișinău, 2017: "Print-Caro" SRL, 2016, Ediția 7, pp. 151-155. ISBN 978-9975-108-27-0. https://ibn.idsi.md/ro/vizualizare_articol/100394

ADNOTARE

Guțul Aliona, Inteligența socială și dezvoltarea conștiinței succesului la vârsta școlară mică. Teza de doctor în psihologie. Chișinău, 2025

Structura tezei: Teza constă din introducere, 3 capitole, concluzii generale și recomandări, bibliografie din 210 de titluri, 13 anexe, glosar și este perfectată pe 141 de bază, inclusiv 36 figuri și 56 tabele. Rezultatele obținute sunt publicate în 10 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: inteligența socială, conștiința succesului, vârsta școlară mică, reușita școlară, succesul școlar.

Scopul lucrării este evaluarea dezvoltării inteligenței sociale prin prisma analizei componentelor acesteia, precum și impactului asupra conștiinței succesului la elevii de vârstă școlară mică și elaborarea unui Program de intervenție psihologică, care va contribui la conștientizarea succesului la vârsta școlară mică prin dezvoltarea inteligenței sociale.

Obiectivele cercetării: Analiza teoriilor existente din domeniul literaturii de specialitate în vederea conceptualizării inteligenței sociale la elevii de vârstă școlară mică; Determinarea nivelului de dezvoltare al inteligenței sociale la elevii de vârstă școlară mică; Identificarea componentelor inteligenței sociale la elevii de vârstă școlară mică; Analiza impactului inteligenței sociale asupra conștiinței succesului la elevii din perioada școlară mică; Elaborarea, implementarea și evaluarea eficienței programului de dezvoltare a inteligenței sociale la elevii de vârstă școlară mică.

Noutatea și originalitatea științifică a cercetării: Într-o nouă abordare a fost supus cercetării experimentale conceptul de inteligența socială și conștiința succesului la elevii de vârstă școlară mică printr-un instrument (Inventarul performanțelor cognitive și comportamentale ale inteligenței sociale la școlarii mic (IPCCIS-ȘM) elaborat în scopul măsurării inteligenței sociale la vârsta școlară mică. În rezultatul investigației au fost evidențiate componentele de bază ale inteligenței sociale și impactul acesteia asupra dezvoltării conștiinței succesului atât personal cât și școlar la această categorie de vârstă. Pentru prima dată în Republica Moldova a fost elaborat și implementat un Program de intervenție psihologică destinat dezvoltării a inteligenței sociale la elevii de vârstă școlară mică. Rezultatele cercetării servesc pentru elaborare a unor strategii de încurajare a dezvoltării conștiinței succesului la elevii de vârstă școlară mică din perspectiva inteligenței sociale.

Rezultatele obținute care contribuie la soluționarea unei probleme științifice importante: Cercetarea reprezintă un studiu aprofundat ce a presupus dezvoltarea inteligenței sociale ca determinant al conștiinței succesului la elevii de vârstă școlară mică și a constatat în determinarea nivelului acesteia, identificarea componentelor inteligenței sociale, în baza cărora a fost elaborat programul formativ, care permite să fie dezvoltat nivelul inteligenței sociale la elevii de vârstă școlară mică.

Semnificația teoretică a cercetării rezidă în cercetarea conceptului de inteligența socială; corelația dintre componentele acestei; relația dintre inteligența socială și conștiința succesului; studiile psihologice, dar și interdisciplinare, axate pe conceptul dezvoltării inteligenței sociale la vârsta școlară mică; prezentarea unui model original a conceptului de conștiința succesului la elevii de vârstă școlară mică; definirea noțiunilor *inteligența socială* și *conștiința succesului* într-o abordare nouă.

Valoarea aplicativă a cercetării constă în a oferi posibilitatea de a utiliza rezultatelor obținute la elaborarea unor politici sociale privind dezvoltarea inteligenței sociale la copii de vârstă școlară mică; rezultatele cercetării pot furniza material practic pentru cursurile de psihologie, seminare și dezbateri în domeniul dezvoltării sociale a școlarii mici atât pentru studenții din diverse universități, cât și pentru specialiștii din domeniu practic; Programul de intervenție psihologică poate servi drept bază pentru elaborarea altor programe de intervenție psihologică; rezultatele studiului ar putea fi utile pentru cadre didactice, psihologi, părinți și toți cei preocupați de activitatea educațională în cadrul instituțiilor preuniversitare de învățământ.

Implementarea rezultatelor științifice: Rezultatele obținute au fost discutate și aprobate în cadrul ședințelor Catedrei de Psihologie și Științele ale Educației, ULIM, precum, în cadrul conferințelor naționale și internaționale. Programul de dezvoltare a inteligenței sociale a fost implementat în activitatea psihologică și didactică din sistemul de învățământ preuniversitar din Republica Moldova. De asemenea, prin acest Program, a fost inițiată și condusă inițiativa axată pe reziliență și incluziune socială, care a reușit să sprijine peste o mie de copii refugiați din Ucraina, fiind aprobat de organizația internațională GLOBAL TEAM UP din Olanda.

АННОТАЦИЯ

Алёна Гуцул. "Социальный интеллект в развитии осознания успеха в младшем школьном возрасте".

Диссертация на соискание степени доктора психологии. Кишинэу, 2025

Структура диссертации: Диссертация состоит из введения, 3 глав, общих выводов и рекомендаций, библиографии из 210 наименований, 13 приложений, глоссария и выполнена на 141 основного текста, включая 36 рисунка и 56 таблицы. Полученные результаты опубликованы в 10 научных работах.

Ключевые слова: социальный интеллект, осознание успеха, младший школьный возраст, учебный успех, школьный успех.

Цель работы: Оценка развития социального интеллекта через анализ его компонентов, а также влияние на осознание успеха у учащихся младшего школьного возраста и разработка Программы психологического вмешательства, которая будет способствовать осознанию успеха в младшем школьном возрасте за счет развития социального интеллекта.

Задачи работы: Анализ существующих теорий в области специализированной литературы с целью концептуализации социального интеллекта у учащихся младшего школьного возраста; Определение уровня развития социального интеллекта у учащихся младшего школьного возраста; Идентификация компонентов социального интеллекта у учащихся младшего школьного возраста; Анализ влияния социального интеллекта на осознание успеха у учащихся младшего школьного возраста; Разработка, реализация и оценка эффективности программы развития социального интеллекта у учащихся младшего школьного возраста.

Научная новизна и оригинальность работы: В новом подходе был экспериментально исследован концепт социального интеллекта и осознания успеха у учащихся младшего школьного возраста с использованием инструмента (Инвентарь когнитивных и поведенческих проявлений социального интеллекта у младших школьников (ИКППСИ-МШ) разработанного с целью измерения социального интеллекта в младшем школьном возрасте. В результате исследования были выявлены основные компоненты социального интеллекта и его влияние на развитие осознания успеха как личного, так и школьного в этой возрастной категории. Впервые в Республике Молдова была разработана и реализована Программа развития социального интеллекта у учащихся младшего школьного возраста. Результаты исследования служат для разработки стратегий поощрения развития осознания успеха у учащихся младшего школьного возраста с точки зрения социального интеллекта.

Важная научная проблема, решенная исследованием: Исследование представляет собой глубокое изучение, которое предполагало развитие социального интеллекта как детерминанта осознания успеха у учащихся младшего школьного возраста и состояло в определении его уровня, выявлении компонентов социального интеллекта, на основе которых была разработана обучающая программа, позволяющая развивать уровень социального интеллекта у учащихся младшего школьного возраста.

Теоретическая значимость работы: Исследование концепта социального интеллекта; корреляции между его компонентами; связи между социальным интеллектом и осознанием успеха; психологических, а также междисциплинарных исследований, сосредоточенных на концепте развития социального интеллекта в младшем школьном возрасте; представлении оригинальной модели концепта осознания успеха у учащихся младшего школьного возраста; определении понятий социального интеллекта и осознания успеха в новом подходе.

Практическая ценность исследования: Возможность использования полученных результатов при разработке социальных политик, касающихся развития социального интеллекта у детей младшего школьного возраста; результаты исследования могут предоставить практический материал для курсов психологии, семинаров и дебатов в области социального развития младших школьников как для студентов различных университетов, так и для практикующих специалистов; Программа психологического вмешательства может служить основой для разработки других программ психологического вмешательства; результаты исследования могут быть полезны для учителей, психологов, родителей и всех, кто занимается образовательной деятельностью в рамках доуниверситетских учебных заведений.

Имплементация научных результатов: Полученные результаты были обсуждены и одобрены на заседаниях Кафедры психологии и наук об образовании, УЛИМ, а также на национальных и международных конференциях. Программа развития социального интеллекта была реализована в психологической и учебной деятельности в системе доуниверситетского образования Республики Молдова. Кроме того, с помощью этой Программы была инициирована и проведена инициатива, сфокусированная на устойчивости и социальном включении, которая сумела поддержать более тысячи детей-беженцев из Украины, получившая одобрение международной организации GLOBAL TEAM UP из Нидерландов.

ANNOTATION

Aliona Gutul, Social Intelligence in the Development of Success Awareness at Early School Age. Doctoral Thesis in Psychology. Chisinau, 2025

Thesis structure: The thesis includes an introduction, three chapters, general conclusions and recommendations, a bibliography with 210 titles, 13 annexes, and a glossary. It is finalised in 141 pages of main text, including 36 figures and 56 tables. The obtained results have been published in ten scientific papers.

Keywords: social intelligence, success awareness, early school age, academic achievement, school success.

The purpose of the thesis: To assess the development of social intelligence through the prism of its component analysis, as well as its impact on success awareness among early school-age students and to develop a Psychological Intervention Program, which will contribute to raising success awareness at an early school age through the development of social intelligence.

Objectives of the thesis: to analyse existing theories in the field literature for conceptualizing social intelligence among early school-age students; to determine the level of social intelligence development among early school-age students; to identify the components of social intelligence among early school-age students; to analyse the impact of social intelligence on success awareness among early school-age students; to develop, implement, and evaluate the efficiency of the social intelligence development program for early school-age students.

The novelty and scientific originality of the thesis: In a new approach, the concept of social intelligence and success awareness among early school-age students was subjected to experimental research through an instrument (Inventory of Cognitive and Behavioral Performances of Social Intelligence in Young Schoolchildren (IPCCIS-YS)) developed for measuring social intelligence at an early school age. The investigation highlighted the basic components of social intelligence and its impact on the development of awareness of personal and academic success in this age category. For the first time in the Republic of Moldova, a Program for the development of social intelligence among early school-age students was developed and implemented. The research results serve to develop strategies for encouraging the development of success awareness among early school-age students from the perspective of social intelligence.

Significant scientific problem solved: The research represents an in-depth study that involved developing social intelligence as a determinant of success awareness among early school-age students. It consisted of determining its level and identifying its components, based on which the formative program was developed, allowing the development of social intelligence levels among early school-age students.

The theoretical significance of the thesis: It resides in the exploration of the concept of social intelligence; the correlation between its components; the relationship between social intelligence and success awareness; psychological and interdisciplinary studies focused on the concept of social intelligence development at an early school age; presenting an original model of the success awareness concept among early school-age students; defining the notions of social intelligence and success awareness in a new approach.

The practical value of the research: It lies in providing the possibility to use the obtained results in developing social policies regarding the development of social intelligence among early school-age children; the research results can provide practical material for psychology courses, seminars, and debates in the field of social development of young schoolchildren both for students from various universities and for practitioners in the field; The Psychological Intervention Program can serve as a basis for developing other psychological intervention programs; the study results could be useful for teachers, psychologists, parents, and everyone concerned with educational activities within pre-university education institutions.

Implementation of scientific results: The obtained results were discussed and approved within the sessions of the Chair of Psychology and Educational Sciences, ULIM, as well as at national and international conferences. The social intelligence development program was implemented in the psychological and educational activities of the pre-university education system in the Republic of Moldova. Additionally, through this Program, an initiative focused on resilience and social inclusion was initiated and led, which managed to support over a thousand refugee children from Ukraine, being approved by the international organization GLOBAL TEAM UP from the Netherlands.

GUȚUL ALIONA

**INTELIGENȚA SOCIALĂ ȘI DEZVOLTAREA CONȘTIINȚEI
SUCCESULUI LA VÂRSTA ȘCOLARĂ MICĂ**

511.03 – PSIHLOGIE SOCIALĂ

Rezumatul tezei de doctor în psihologie

Aprobat spre tipar: 23.01.2025

Hârtie ofset. Tipar digital

Coli de tipar: 2,4

Formatul hârtiei: A4

Tiraj: 50 ex.

Comanda nr. 10

Tipografia PRINT-CARO
m. Chisinau, str. Columna, 170
printcaro@gmail.com
tel. 069124696